

Martin Dahl

JÓZEF M. FISZER (RED.),
Współpraca Polski, Niemiec i Francji w ramach
Trójkąta Weimarskiego (1991–2021),
DOM WYDAWNICZY ELIPSA, WARSZAWA 2022

Trójkąt Weimarski odegrał znaczącą rolę w kwestii tworzenia nowego wymiaru polityki zagranicznej Polski. Lata 90. XX wieku stanowiły czas refleksji i zmiany podejścia szerokokorzystanych spraw zagranicznych. Były też czasem budowania nowych sojuszy w relacjach międzynarodowych. Jednym z nieformalnych podmiotów sprzyjających budowania nowej pozycji międzynarodowej Polski był Trójkąt Weimarski składający się z Republiki Federalnej Niemiec, Republiki Francuskiej i Polski. Nie może zatem dziwić fakt powstania wielu opracowań naukowych, traktujących właśnie o istocie Trójkąta Weimarskiego. W miejscu szczególnie podkreślić należy publikacje takich autorów, jak profesor Bogdan Koszel, profesor Halina Wyligała. Na polskim rynku wydawniczym brakowało jednak pozycji, która stanowiłaby swego rodzaju podsumowanie trzydziestu lat funkcjonowania Trójkąta Weimarskiego.

Odpowiedzią na tę lukę w literaturze przedmiotu jest publikacja przygotowana pod redakcją naukową profesora Józefa M. Fiszer¹ pt. „Współpraca Polski, Niemiec i Francji w ramach Trójkąta Weimarskiego”, wydana nakładem Domu Wydawniczego Elipsa w 2022 roku. Redaktor naukowy tego tomu to uznany specjalista w zakresie spraw polsko-niemieckich, współczesnych stosunków międzynarodowych, politologii, historii. Redaktorowi tomu udało się zebrać zespół kompetentnych ekspertów, wywodzących się z najlepszych ośrodków naukowych w Polsce, jak Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Instytut Studiów Politycznych PAN, Uniwersytet

¹ Warto sięgnąć także po publikację: J.M. Fiszer, M. Czasak, *Trójkąt Weimarski. Geneza i działalność na rzecz integracji Europy w latach 1991–2016*, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2016.

Warszawski, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Jagielloński, Uczelnia Łazarskiego czy Collegium Civitas.

Recenzowana praca zbiorowa składa się z obszernego wstępu autorstwa Redaktora naukowego, dwunastu spójnych ze sobą rozdziałów, bibliografii, streszczenia oraz not o autorach. Praca ma wyraźnie problemowy układ, odzwierciedlający jej istotę i cel. Praca jest efektem ogólnopolskiej konferencji naukowej, odbytej 11 maja 2021 roku nt. „30-lecie Trójkąta Weimarskiego. Geneza, działalność, sukcesy, porażki i perspektywy jego renesansu”, organizowanej przez Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk i Uczelnię Łazarskiego w Warszawie. Jak pisze Redaktor naukowy „konferencja naukowa oraz niniejsza monografia pokazują, że Trójkąt Weimarski wciąż jest niezbędnym podmiotem na arenie międzynarodowej i nadal powinien odgrywać istotną rolę nie tylko w umacnianiu trójstronnej polsko-niemiecko-francuskiej współpracy, ale również w integracji Europy i wzmacnianiu pozycji i roli Unii Europejskiej w stosunkach międzynarodowych” (s. 16).

Trudno jest na łamach niniejszej recenzji odnieść się do wszystkich dwunastu rozdziałów monografii. Warto jednak odnieść się do kilku poruszanych w książce wątków. W pierwszym rozdziale Józef M. Fiszer przedstawia kulisy genezy Trójkąta Weimarskiego. Jak pisze autor rozdziału „Trójkąt Weimarski ma na swoim koncie wiele sukcesów, ale również porażek i niewykorzystanych szans (...) Stał się ważnym instrumentem służącym włączaniu Polski w nurt europejskiej polityki i jej integracji ze strukturami euroatlantyckimi. Szczególnie w kontekście polskich aspiracji i starań akcesyjnych należy tu zwrócić uwagę na euroatlantycki kierunek polsko-niemiecko-francuskiej współpracy” (s. 21). To tak naprawdę esencja tożsamości funkcjonowania Trójkąta Weimarskiego – zbudowanie trójstronnej współpracy celem włączenia Polski w obszar polityki euroatlantyckiej. W kolejnej części Jens Boysen w swoim rozdziale pt. „Duch zespołu zamiast leadership. Niemiecka koncepcja i praktyka Trójkąta Weimarskiego jako narzędzie anty-geopolityki i uniknięcie roli mocarstwowej po zakończeniu zimnej wojny” stara się ukazać rolę Republiki Federalnej Niemiec w procesie formowania i funkcjonowania Trójkąta Weimarskiego. Bez wątplenia inicjatywa ta była wyrazem realizacji koncepcji niemieckiej polityki zagranicznej w latach 90. XX wieku. Trudno było jednak oczekiwać w ówczesnych uwarunkowania geopolitycznych prawdziwego niemieckiego leadershipu. Można mieć raczej wrażenie, iż to właśnie dzięki bardziej partnerskim relacjom udało się zbudować taką „jakość” współpracy weimarskiej. W kolejnym rozdziale Bogdan Koszel podejmuje ważne zagadnienie związane ze wsparciem Berlina i Paryża dla polskiej akcesji do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Autor tego rozdziału przedstawił nie tylko sam proces akcesyjny i rolę w nim Niemiec i Francji, ale także ukazał kolejne etapy pogłębiania współpracy.

Marek Rewizorski podjął z kolei interesującą próbę ukazania Trójkąta Weimarskiego jako elementu struktur globalnego zarządzania. Autor w swoim tekście analizuje

między innymi przyczyny zaburzeń w funkcjonowaniu współpracy weimarskiej. Niezwykle cennym uzupełnieniem tego opracowania, jest tekst autorstwa Agnieszki K. Cianciary dotyczący asymetryczności w weimarskich relacjach. Jak słusznie pisze autorka, „źródła słabości Trójkąta Weimarskiego tkwią w strukturze asymetrycznego trilateralizmu” (s. 100). Autorka w lekko prowokacyjny sposób pisze o współpracy weimarskiej jako „niewykorzystanym potencjale i marzeniu o reaktywacji” (s. 101).

Janusz J. Węc podjął się ukazania trudnej problematyki bardziej funkcjonalnego znaczenia Trójkąta Weimarskiego. Autor ukazuje w krytyczny sposób rolę Polski, Niemiec i Francji wobec konfliktu rosyjsko-ukraińskiego w latach 2013–2021. Wiele tez postawionych przez autora znalazło swoje potwierdzenie po 24 lutego 2022 roku, czyli wybuchu wojny na Ukrainie. Jestem przekonany, że ów analiza zawarta w recenzowanej monografii, powinna mieć swój dalszy ciąg i skutkować podobną publikacją na ten temat.

Recenzowana publikacja jest bez wątpienia cennym wypełnieniem luki w literaturze przedmiotu w zakresie oceny stopnia funkcjonalności i skuteczności Trójkąta Weimarskiego z perspektywy 30 lat jego istnienia. Adresatami owej publikacji powinno być szerokie grono ekspertów, naukowców, polityków, ale także wszystkich tych, którym bliska jest trójstronna współpraca Polski, Niemiec i Francji. Książka – mimo swojego analitycznego wymiaru – jest bowiem również cenną diagnozą relacji polsko-niemiecko-francuskich.